

การประชุมสัมมนาทางวิชาการในโอกาสครบรอบ ๑๓ ปี
ของการประกาศใช้ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
วันศุกร์ที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔
ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

การประชุมสัมมนาทางวิชาการในโอกาสครบรอบ ๑๓ ปี ของการประกาศใช้ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มี ๕ กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายองอาจ คล้ามไพบูลย์) ประธาน
กรรมการข้อมูล ข่าวสารของราชการ มอบประกาศนียบัตรแก่ผู้ผ่านการทดสอบโครงการทดสอบความรู้ความ
เข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ จากการทดสอบจำนวน ๒ ครั้ง ผู้ผ่าน
สอบเกณฑ์ร้อยละ ๖๐ จำนวน ๑๕๖ คน คิดเฉลี่ยเป็นร้อยละ ๔๑.๑๖ ของผู้สมัครเข้าทดสอบจำนวน ๓๗๐ คน

กิจกรรมที่ ๒ นายกรัฐมนตรี มอบโล่ประกาศเกียรติคุณหน่วยงานต้นแบบและหน่วยงานที่
ความร่วมมือจำนวน ๑๗ หน่วยงาน

กิจกรรมที่ ๓ นายกรัฐมนตรี กล่าวเปิดงาน และปาฐกถาพิเศษ โดยสรุป

กฎหมายฉบับนี้มีความผูกพันเนื่องจากเป็นผู้ผลักดันในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสมัยแรก
ปี ๒๕๓๕ ผ่านไป ๓ สมัย ก็ยังไม่ได้ประกาศใช้ จนกระทั่งปี ๒๕๓๙ จึงมีโอกาสได้ผลักดันเข้าสภาฯ และได้มีการ
ประกาศใช้ในปี ๒๕๔๐ กฎหมายฉบับนี้มีความตั้งใจที่จะยกระดับเรื่องของ ธรรมนูญในการบริหารราชการ
อย่างแท้จริง มุ่งเน้นในการที่จะให้พี่น้องประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบ
กับพี่น้องประชาชนและสังคม ต้องยอมรับว่าการตัดสินใจในเรื่องใดๆก็ตามการมีข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องต่างๆ
อย่างครบถ้วน โปร่งใสรอบด้าน ก็คือหลักประกันที่ดีที่สุดที่จะทำให้ การบริหารงานนั้นเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมาย เรื่องของการเปิดโอกาสให้พี่น้องประชาชนนั้นสามารถเข้าถึงข้อมูล
ข่าวสารของราชการ สามารถที่จะได้รับการคุ้มครองหรือแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคล จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก
ในแง่ของกระบวนการประชาธิปไตย ในแง่ของธรรมนูญ รวมทั้งประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

ในรอบ ๑๓ ปีที่มีการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ ก็ต้องยอมรับว่าได้ส่งผลให้เกิดความ
เปลี่ยนแปลงหลายด้าน การที่พี่น้องประชาชนนั้นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและได้รับความเป็นธรรม
มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการยืนยันว่าเจตนารมณ์และบทบัญญัติของกฎหมาย เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม
กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับมาถึง ๑๓ ปีแล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาที่หลายหน่วยงานยังคงไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์
ของกฎหมาย รวมไปถึงต้องยอมรับความจริงว่า ยังมีทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและพี่น้องประชาชนอีกจำนวนมาก
ยังขาดความเข้าใจหรืออาจจะมึนงงสงสัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งก็เป็น
หน้าที่ของรัฐบาลและหน่วยงาน กลไกที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลไกตามกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งจะต้องมีการ
ดำเนินการแก้ไขต่อไป

ขณะนี้มียุทธศาสตร์ ๓ เรื่องที่เห็นว่าจำเป็นจะต้องมาพิจารณาเพื่อที่จะปรับปรุง คือ

ประการแรก ต้องยอมรับว่า ๑๓ ปีที่ผ่านมาเป็น ๑๓ ปีที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีความก้าวหน้าและมีความ
เปลี่ยนแปลงไปมาก ข้อเท็จจริงแล้วขณะนี้ต้องยอมรับว่า การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารนั้นเรามีช่องทางหรือ
มีทางเลือกเพิ่มมากมาย โดยเฉพาะชัดเจนที่สุดก็คือเครือข่ายทางอิเล็กทรอนิกส์ ในเรื่องของการโทรคมนาคม
ในเรื่องของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งก็อาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีการ
มาทบทวนแนวปฏิบัติ ถ้ายังไม่ถึงขั้นในการที่จะไปแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในเรื่องนี้

ประการที่สอง เรื่องของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังคงเป็นปัญหาซึ่งหลายหน่วยงานต้องเผชิญ และต้องพยายามที่จะแก้ไข และทำให้การดำเนินงานมีข้อครหา หรือมีการกล่าวหายังมีอยู่เป็นจำนวนมาก ความโปร่งใสในเรื่องของข้อมูลข่าวสารฯ นั้นจะช่วยในเรื่องของการลดปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชันได้มาก ทั้งในแง่ของการที่จะเป็นกลไกในการกำกับ การปฏิบัติราชการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในแง่ของการที่จะทำให้พี่น้องประชาชนและภาคสังคมหรือภาคประชาชน สามารถที่จะเข้ามาตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐได้มากยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ในเรื่องของการดำเนินการของภาครัฐเพื่อป้องกันและลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขณะนี้รัฐบาลมีแนวทางที่กำลังจะต้องมีการปรับปรุงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างในภาครัฐ ซึ่งยังคงประสบกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันค่อนข้างมาก

ประการที่สาม เรื่องของการปฏิรูปสื่อซึ่งเราได้มีการพูดคุยกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐบาลได้มีการประกาศแผนปฏิรูปและแผนการปรองดอง สื่อสารมวลชนหรือองค์กรวิชาชีพต่างๆเรียกร้องการเร่งรัดกฎหมายฉบับที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ ซึ่งปัจจุบันก็ได้ผ่านความเห็นชอบของสภาฯ แล้ว หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวิชาชีพสื่อ กฎหมายฉบับนี้ก็กฎหมายอีกฉบับหนึ่งซึ่งได้มีการเรียกร้องอย่างมาก ในการที่จะให้มีการปรับปรุง ด้วยเหตุผลที่ว่าสื่อสารมวลชนยืนยันว่ามีข้อจำกัดในการที่จะใช้กลไกตามกฎหมายฉบับนี้ เพื่อที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อประโยชน์ในการทำงานของสื่อสารมวลชนเอง ซึ่งตรงนี้ต้องยอมรับในฐานะเป็นนักการเมืองหรือในฐานะที่ทุกท่านติดตามการเสนอข่าวสารของสื่ออยู่ตลอดเวลา มักจะพบความจริงว่า หลายครั้งจะมีความรู้สึกที่ว่าทำไมสื่อสารมวลชนไม่เสนอข้อมูลข่าวสารได้ตรงตามความเป็นจริง หรือตามข้อมูลที่ราชการมีอยู่ แต่ก็ปรากฏว่าเป็นเพราะว่าราชการเองไม่อำนวยความสะดวกให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงต้องไปเสาะแสวงหาข้อมูล จากแหล่งอื่น

ในการดำเนินการเพื่อที่จะให้เกิดความมั่นใจว่าทิศทางของการบริหารราชการแผ่นดินนั้น เป็นไปตามหลักของธรรมาภิบาลและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การกระตุ้นให้หน่วยงานต่างๆ นั้นปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง ก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ จะเห็นได้ชัดว่าทางคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ และในส่วนของรัฐบาลเองก็มีความพยายามในการที่จะส่งเสริมให้องค์กรทั้งหลายได้ปฏิบัติตามแนวทางนี้ การมอบรางวัลในวันนี้ก็เป็นช่องทางหนึ่ง ซึ่งต้องการที่จะส่งเสริมและวันนี้ก็จะเห็นว่าทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ดี รัฐวิสาหกิจก็ดี ซึ่งได้รับรางวัล ก็เป็นการยืนยันถึงการที่พยายามจะส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงานต่าง ๆ นั้นสามารถที่จะปฏิบัติตามกฎหมายได้ นอกจากนี้ในระดับของพื้นที่ก็จะมีโครงการในเรื่องของ ๑ จังหวัด ๑ หน่วยงานต้นแบบที่จะมีการขยายผลในส่วนนี้ต่อไป รวมถึงการส่งเสริมให้มีองค์กรภาคตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานข้อมูลข่าวสารชุมชน และพัฒนาทั้งบุคลากร อาสาสมัคร เพื่อที่จะมาทำงานทางด้านนี้ด้วย ก็ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เป็นกลไกที่จะช่วยส่งเสริมสร้างแรงจูงใจ และจะมีการกำหนดแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัวชี้วัดหรือตัวบ่งชี้ของส่วนราชการต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ด้วย

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าในขณะที่มีการส่งเสริมทางด้านนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความเห็นว่าในทางกลับกัน หน่วยงานหรือบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนี้น่าจะมีบทลงโทษ ซึ่งยังไม่มีการดำเนินการในลักษณะนี้ ซึ่งต้องขอเรียนว่าถ้าเราไม่สามารถที่จะใช้มาตรการทางด้านบวก คือทางด้านส่งเสริม และสามารถทำให้เกิดผลได้ ในที่สุดก็หนีไม่พ้นว่ารัฐบาลก็จะต้องมีการพิจารณามาตรการในอีกด้านหนึ่ง เพื่อที่จะเป็นการทำให้ทุกส่วนราชการและทุกหน่วยงานและบุคลากรนั้นได้ปฏิบัติตาม เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้

กิจกรรมที่ ๔ การอภิปรายเรื่อง “การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในทัศนะของฝ่ายการเมือง” โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร (นางวนิดา สักการโกศล) ดำเนินการอภิปราย ผู้อภิปรายจำนวน ๓ ท่าน ได้แก่ นายอภิชาติ ศักดิเศรษฐ์ ส.ส.จังหวัดนครศรีธรรมราช พรรคประชาธิปัตย์ ดร.พร้อมพงศ์ นพฤทธิ์ โฆษกพรรคเพื่อไทย และ นายนรตล ตันติมนตรี ส.ส.จังหวัดเชียงใหม่ พรรคเพื่อแผ่นดิน สรุปเนื้อหา ดังนี้

นายอภิชาติ ศักดิเศรษฐ์ ส.ส.จังหวัดนครศรีธรรมราช พรรคประชาธิปัตย์

ในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา “ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของราชการ” การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการประชาชนยังเข้าถึงได้ยาก ไม่ว่าจะอย่างไรเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐก็ขอปิดบังไว้ก่อน แม้จะมีข้อมูลก็ไม่ให้ ซึ่งในเรื่องนี้เจ้าหน้าที่กลัวจะเดือดร้อนมีผลเสียหายกับหน่วยงาน และได้ให้ประเด็นไว้ ดังนี้

๑ “ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของราชการ” ควรจะมีการจัดระดับไว้ ๓ ระดับ คือ ข้อมูลที่ประชาชนควรรู้มีอยู่แล้วก็ควรเปิด ข้อมูลที่ประชาชนต้องรู้ปิดบังไม่ได้ ข้อมูลที่ต้องวินิจฉัยก่อนจะเปิดเผย เปิดเผยกับใคร และถ้าหน่วยงานมีการจัดลำดับ มีความเข้าใจ ก็จะทำให้เปิดเผยได้มากขึ้น

๒ ช่องทางการในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารน้อยช่องทาง จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยจะต้องหาช่องทางที่ต้องเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนรู้ ควรจะใส่ข้อมูลข่าวสารไว้ในเว็บไซต์ให้ชัดเจน แบ่งระดับข้อมูล แหล่งที่มาของข้อมูล ถ้าข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยไม่ได้ แต่จำเป็นต้องรู้ก็ต้องระบุบอกวิธีการที่จะติดต่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล

๓ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน มีบุคคลบางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ ผู้อยู่ท้องถิ่นห่างไกล คนพิการ ยังเข้าถึงข้อมูลได้ยาก หน่วยงานของรัฐก็ต้องพยายามให้บุคคลดังกล่าวมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้

๔ การให้รางวัลกับหน่วยงานเป็นเรื่องที่ดี ทุกหน่วยงานต้องเปิดเผยข้อมูลกับประชาชน และ ก.พ.ร. น่าจะกำหนดในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเป็นตัวชี้วัด และเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาให้งบประมาณ

๕ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องระมัดระวังการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การที่ ป.ป.ช. นำข้อมูลการยื่นทรัพย์สินของ ส.ส. ส.ว. มาเปิดเผยในที่สาธารณะ ส.ส. ส.ว. ไม่กลัวเรื่องว่ามีทรัพย์สินมากหรือน้อย แต่ข้อมูลที่มีอยู่ในแบบเป็นข้อมูลส่วนบุคคล เช่น มีบ้านเลขที่ วัน เดือน ปี เกิด หมายเลขบัญชีธนาคาร และเลขที่บัตรเครดิต และถ้ามีมิฉฉาชีพนำข้อมูลไปใช้ในทางไม่ดี ก็จะทำให้เกิดความเดือดร้อนให้แก่เจ้าของข้อมูล จึงควรจะต้องมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

๖ บทบาทสำคัญในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีสื่อทางเลือก มีสื่อของกลุ่มธุรกิจ สื่อมีหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะที่ขาดการกลั่นกรอง แม้กระทั่งสื่อหลักเอง ก็ยังมีจิตสำนึกในการกลั่นกรองน้อย สำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคมก็น้อยด้วย

ดร.พร้อมพงศ์ นพฤทธิ์ โฆษกพรรคเพื่อไทย

เสนอในมุมมองของฝ่ายค้านว่า ถ้าคะแนนเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเต็ม ๑๐ คะแนน ก็ให้แค่ ๕ คะแนน เพราะจากที่มาทำหน้าที่ตรวจสอบมาในช่วง ๓ ปี เจตนาธรรมณ์ตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ให้ประชาชนขอข้อมูลเพื่อให้ประชาชนมีส่วนในการตรวจสอบหน่วยงานของรัฐ ปรากฏว่ามีหลายเรื่องที่ยื่นขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ มีการประทับรับเรื่องเรียบร้อย ๓ - ๔ เดือนผ่านไป แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบ เจียบไม่มีการแจ้ง ที่ยื่นไปหลายมีเรื่องเช่น เรื่องการขอตรวจสอบการใช้งบประมาณของ คอจ. ในช่วงที่มีการชุมนุมระหว่างวันที่ ๑๐ เมษายน - ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ การขอดูข้อมูลเรื่องการแก้ปัญหาหนี้ในระบบ การทำนโยบายประชารัฐวิวัฒน์ ที่กระทรวงการคลังจ้างบริษัทเอกชน จำนวน ๖๙ ล้านบาท การเซ็นสัญญาของบริษัท CAT TRUE TOT และบริษัทสามารถ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาคการเมืองยังเข้าถึงข้อมูลได้ยาก แล้วประชาชนไม่ยากยิ่งกว่าหรือ ส่วนใหญ่ที่พบเห็นก็คือข้อมูลที่ต้องการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลกลางๆทั่วไป ไม่มีปัญหาในการเปิดเผย ส่วนข้อมูลที่น่าจะมีเงื่อนไขกระทบกับการบริหารจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือ การที่หน่วยงานของรัฐไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร น่าจะมีความผิดควรจะมีการปรับปรุงกฎหมายให้มีบทลงโทษ และเสนอแนะให้มีการทำวิจัยทำโพลสำรวจเป็นประจำ จะได้ทราบข้อมูลว่าหน่วยงานรัฐเปิดเผยข้อมูลกี่ราย มีเรื่องยื่นขอข้อมูลเท่าใด เก็บเป็นข้อมูลเพื่อนำไปแก้ไขให้เกิดความโปร่งใส เป็นธรรมาภิบาลมากขึ้น

นายบรรลพ ตันติมนตรี ส.ส.เชียงใหม่ พรรคเพื่อแผ่นดิน

ความเห็นไม่แตกต่างจากทั้ง ๒ ท่าน เห็นว่าน่าจะมีการจัดข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผย และข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยไม่ได้ ข้อมูลที่เปิดเผยได้ก็ให้ส่วนราชการมอบหมายเจ้าหน้าที่ดำเนินการได้เลย เมื่อมีผู้มายื่นขอ และเห็นว่าประชาชนที่อยู่ต่างจังหวัดยังเข้าถึงข้อมูลได้ไม่เพียงพอ สรุปว่าเรื่องการเข้าถึงข้อมูลที่ยังเป็นปัญหาอยู่ก็คือปัญหาของภาคการเมือง กับประชาชนในส่วนภูมิภาค

ถ้าประชาชนเข้าถึงข้อมูล มีข้อมูลให้กับประชาชนมากขึ้น การวิพากษ์ของเอกชนกับภาครัฐก็น้อยลง และมั่นใจว่าจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในการทำธุรกรรมกับประชาชนกับภาครัฐ หรือประชาชนด้วยกัน

สรุปในภาพรวมว่า ๑ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เป็นประโยชน์ดีกว่า จะทำให้มีความเข้าใจในแนวทางเดียวกัน ลดการร้องเรียน การปกปิดมากเท่าไรปัญหาก็จะมากเท่านั้น

๒ หน่วยงานของรัฐ ข้าราชการจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ก็ไม่แน่ใจว่าจะถูกนำไปใช้เป็นผลทางลบให้ผลเสียแก่หน่วยงาน เช่นข้อมูลนำไปใช้ทางการเมือง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติ และผู้บริหารระดับสูง จึงมีความกลัว มักจะไม่ให้ข้อมูลข่าวสารไว้อีก

๓ การที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล ทำผิดตามที่กฎหมายพ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ น่าจะต้องมีบทลงโทษ

๔ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ น่าจะมีการนำมาทบทวน ปรับแก้ไขในเรื่องของการคุ้มครองข้อมูลบุคคล การปรับทัศนคติของหน่วยงานต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารฯ

กิจกรรมที่ ๕ การอภิปรายเรื่อง “ก้าวต่อไป พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร” โดยนายเสีรชัย ณ นคร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ดำเนินการอภิปราย ผู้อภิปราย จำนวน ๔ ท่านได้แก่ นายชัชทอง โสภาศิริวิทย์ เลขธิการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นายไพโรจน์ พลเพชร เลขธิการสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน นายประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สรุปเนื้อหา ดังนี้

นายชัชทอง โสภาศิริวิทย์ เลขธิการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑ ทำอย่างไรที่จะนำกลไกทางกฎหมาย มาขับเคลื่อนให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้มากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการก่อสร้างใหญ่ ใช้เงินมาก ๆ จะต้องนำมารวบรวมแล้วจัดให้ประชาชนได้เข้าดูได้ง่าย

๒ เป็นเรื่องที่จะต้องสวมบทบาทในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาสำคัญของบ้านเมือง เช่นปัญหาในเรื่องการทุจริต ป.ป.ช. ได้เสนอไปที่รัฐบาลในเรื่องการจะเน้นให้องค์กรของรัฐใช้กลไกการติดตามประเมินผล จัดการกับปัญหาคอร์รัปชัน ป.ป.ช.เสนอให้รัฐบาลกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในเรื่องคนของรัฐไปดำรงตำแหน่งในบอร์ดของรัฐวิสาหกิจ ของบริษัทเอกชน เป็นต้น

๓ ผลกระทบต่อประชาชน ในเรื่องสิ่งแวดล้อม ต้องมีการประกาศมาตรการเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนี้มีผลกระทบต่อประชาชนค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้มากที่สุด ปัญหาอยู่ที่ว่าจะสามารถขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นได้จริง ทำอย่างไรให้เป็นรูปธรรมเกิดขึ้น

๔ เรื่องของกลไกตัวบทกฎหมาย มีความจำเป็นจะต้องดำเนินการเรื่องกลไก อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ อาจจะต้องทำให้มีน้ำหนักมากขึ้น

๕ การเคลื่อนไหวของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร ในช่วงก้าวต่อไปอาจจะต้องเน้นหนักในรูปของการให้คำปรึกษาหารือแก่องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม หรือสถาบันต่าง ๆ เพื่อนำมาประเมินว่าองค์กรเหล่านั้นจะมีปัญหาอะไร

นายไพโรจน์ พลเพชร เลขาธิการสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน

การไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมีอยู่จริง แม้ว่าการใช้กฎหมาย พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ผ่านมาแล้ว ๑๓ ปี การเข้าถึงข้อมูลผ่านระบบอุปถัมภ์สายสัมพันธ์ส่วนบุคคล ใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล คนที่ด้อยโอกาสไม่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้เลย

การเข้าถึงกฎหมายฉบับนี้ ต้องให้ประชาชนตื่นตัวเข้าถึงเอง คือประชาชนไปดูข้อมูลด้วยตนเอง ไปขอเอง ประชาชนต้องใช้สิทธิ์เอง ซึ่งตรงกับพ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ ที่ต้องจัดไว้ให้ตรวจสอบได้ด้วยตนเอง มาตรการอย่างนี้ถือว่าประชาชนตื่นตัวเอง อุปสรรคใหญ่ ก็คือ ประชาชนไม่ตื่นตัว ตื่นรู้ ไม่ตระหนักรู้ ไม่เข้าใจพอ ไม่รู้ว่าดี ไม่ดี การกิจของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร ต้องวางพันธกิจไปกำกับดูแลหน่วยงานรัฐให้ปฏิบัติตามกฎหมายเหล่านี้ให้ได้ ต้องไปเสริมสื่อให้เค้ารู้อะไรก็ได้ ในการเข้าถึงกฎหมาย ต้องแก้ปัญหาอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์ และให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ ต้องวิเคราะห์ให้ได้ในแต่ละปีว่าหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องดำเนินการเรื่องดังนี้

๑ เน้นรูปแบบของการวิเคราะห์ วิจัย ต้องมีมาตรการพิเศษ เรื่องแรกต้องมีความชัดเจนนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้

๒ นำคำวินิจฉัยที่ผ่านมามาตั้งแต่เกิดมีกฎหมาย มาสังเคราะห์ให้เป็นความรู้ให้ได้ นำมาพัฒนาเพื่อจะได้องค์ความรู้

๓ ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร เรื่องสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นข้อขัดแย้งใหญ่หลวงมากที่สุด จะต้องให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลให้มากที่สุด เร็วที่สุด

๔ คณะกรรมการวินิจฉัยข้อมูลข่าวสารฯ ในแต่ละชุด ควรจะมาจากนักกฎหมายผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ ต้องเป็นผู้ที่เปิดความคิดที่หลากหลาย ต้องเป็นคนที่เข้าใจบริบทเข้าใจการเปลี่ยนแปลงด้วย

๕ การบังคับใช้กฎหมาย ต้องทบทวนกฎหมายออกเป็นระเบียบ กฎ ให้มีการคล่องตัว มีความยืดหยุ่นมากขึ้น สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้องการให้กฎหมายมีชีวิตชีวา ต้องเน้นไปที่คนคนทำได้ มีช่องทาง ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายให้เข้มข้น ถึงเวลาแล้วที่ต้องบังคับใช้กฎหมายถ้าไม่ทำตามกฎหมายก็น่าจะมีบทลงโทษ

นายประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

หลังจากมีการบังคับใช้กฎหมายตีขึ้นมา ผ่านมา ๑๓ ปีก็ยังคงเป็นเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายยังคงเป็นปัญหาอยู่ หน่วยงานมีการเปลี่ยนแปลงมีการปรับปรุงขึ้นบ้าง ข้อมูลข่าวสารเปิดเผยมากขึ้น และได้เสนอประเด็นดังนี้

๑ ควรจะมีหน่วยงานของรัฐนำคำวินิจฉัยที่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นซ้ำๆ กัน เช่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล หรือเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง ไปวิเคราะห์ พุดคุยในหน่วยงาน สร้างเป็นบรรทัดฐาน แล้วนำมาเปิดเผยเพื่อให้เป็นระบบ ซึ่งหน่วยงานบางหน่วยงานที่รับผิดชอบก็เป็นหน่วยงานมีความคิดค่อนข้างปิด หลายอย่างก็ต้องเป็นเรื่องลับ ความคิดยังล้าหลัง

๒ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ๓ ควรได้รับการแก้ไข ซึ่งผ่านมาหลายสมัยในรัฐบาลก็ไม่ได้แก้ จนปัจจุบันนี้ก็ยังไม่ได้แก้ และรัฐมนตรีที่ดูแลสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร ไม่ค่อยได้ให้ความสนใจจริงจัง (จะมีที่ได้รับความสนใจก็สมัยคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี) ปัจจุบันงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรก็น้อย เช่น งบซื้อหนังสือพิมพ์ยังไม่มีเลย เป็นต้น

๓ โครงสร้างของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ ออกแบบไม่เหมาะสม มีปลัดกระทรวงนั่งเต็มไปหมด น่าจะมีหน่วยงานอื่นเป็นคนที่ทำงานเชิงรุกเข้ามามีส่วนร่วม ควรได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

๔ ขั้นตอนการขอข้อมูลใช้เวลานานมาก แล้วไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด น่าจะทำเป็นเรื่องปกติ กรอกข้อมูลแล้วก็ได้รับ ข้อมูลบางเรื่องหน่วยงานของรัฐต้องวินิจฉัยมาก การวินิจฉัยมากก็จะล้มเหลวมาก

ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการฯ เป็นกฎหมายที่คนรู้จักแล้วจำกัด ถ้าเปรียบเทียบกับกฎหมายฉบับอื่นในช่วงเวลานั้น ในรอบ ๑ ปี ของการใช้กฎหมายฉบับนี้ มีการเปลี่ยนแปลงมาก เป็น ๒ แห่ง

แห่งที่ ๑ หน่วยงานของรัฐมีการปรับตัวมาก เดิมไม่มีห้องข้อมูลข่าวสารก็มี มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสารไว้ ทำเป็นระบบมากขึ้น

แห่งที่ ๒ ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น

พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ของไทยเปิดกว้างมาก ข้อจำกัดมีน้อย ประเด็นที่ควรแก้ไขมีดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ควรแก้นิยามคำว่าหน่วยงานของรัฐ ตามพ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ รวมถึงวิสาหกิจและบริษัทจำกัดอยู่ในกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งควรแก้ไขกรณีที่เกิดกรณีหน่วยงานของรัฐได้แปรรูปเป็นบริษัทจำกัดแล้วไม่ควรจะอยู่ในกฎหมายฉบับนี้เช่น การบินไทย ที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ เป็นต้น

ประเด็นที่ ๒ การขอข้อมูลมากเกินไป บ่อยเกินไป จนทำให้เสียหายกับการทำงานภาครัฐ

ประเด็นที่ ๓ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ควรแก้นิยามและให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ระบบราชการของไทยมีปัญหาในเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมาย ต้องมีการเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานของรัฐ เกี่ยวกับระบบการขอข้อมูลข่าวสาร จะเป็นเรื่องของการขอข้อมูลส่วนตัว หรือการขอข้อมูลเพื่อติดตามตรวจสอบการทำงานภาครัฐ เมื่อมีผู้มาขอข้อมูล ให้ดำเนินการไปตามกฎหมายถือเป็นเรื่องปกติ ซึ่งจะส่งผลในด้านความโปร่งใส
